

Krumlovský Hrádek a idea jeho komplexního restaurování aneb *Od konzervace ke „konsekraci“*

Petr Pavelec

Když v roce 1611 dokončoval Václav Březan životopis krumlovského vladaře Viléma z Rožmberka (1535–1592) neopomněl zmínit, že Vilém „...stavěl rád a tím po sobě zanechal památky..., pročez hrad Krumlov starý, nepořádný, úzký, tmavý a neveselý, takměř na všech místech...přeformoval.“ Za vrchol Vilémových stavebních aktivit označil Březan s neskryvaným obdivem „velmi ozdobný hrádek s věží okrouhlou, krásnou a spanilou, jíž rovné tím způsobem a položením v Čechách nenachází se“.

Rožmberský kronikář tak velmi výstižně postihl slovem to, co dobře viděli vnímaví obyvatelé města i jeho příležitostní návštěvníci a co v proměnách následujících staletí opakovaně zaznamenávali početní krumlovští vedutisté. V jejich očích zůstával Hrádek s věží památkem a svědkem slavné krumlovské minulosti, malebným motivem krumlovského panoramatu i architektonickou dominantou města. Na počátku 21. století pak Hrádek prožil své nové přeformování do podoby Hradního muzea¹, jehož hlavní ideou se stala restituace² rieglovsky chápaných památkových hodnot místa v úzce praktickém i široce symbolickém slova smyslu.³

Historie Hrádku je těsně spjatá s nejstaršími dějinami města.⁴ Místo nazývané Krumlov si někdy kolem poloviny 13. století vybral jako své sídlo mocný rod Vítkovců, respektive jedna z jeho odnoží, jejíž členové se nejpozději od roku 1253 psali z Krumlova. V té době již patrně v Krumlově drželi opevněné sídlo, jehož poloha ani vzhled nejsou známy. Při opakovaných vzpourách Vítkovců proti českému králi hráli ambiciózní krumlovští vladaři rozhodující úlohu a na jejich území včetně Krumlova se odehrávaly v poslední třetině 13. století těžká válečná střetnutí. Krumlovští vladaři z nich nakonec vyšli jako poražení, v roce 1302 krumlovská větev Vítkovců vymřela a jejich majetek včetně krumlovského hradu převzal z rukou českého krále Václava III. jejich blízký příbuzný Jindřich I. z Rožmberka.

Během této neklidné doby vybudovali krumlovští vladaři v místě dnešního Hrádku pevnost s věží, jejíž dřevěné prvky pocházejí podle dendrochro-

nologických analýz z období mezi roky 1292–1308.⁵ Rozpětí dendrochronologického datování se kryje s dobou střídání krumlovských vladařských rodů, a proto nelze s jistotou určit, zda pevnost stavěli páni z Krumlova nebo jejich následovníci Rožmberkové. Ve stejné době nebo v těsné následnosti po stavbě Hrádku byl budován na pokračující skalní plošině také tzv. Horní hrad, který se stal hlavní rezidencí pánů z Rožmberka. Hrádek s věží měl posléze spíše posilovat opevnění při vstupu do hradního areálu a střežit strategický bod nad mostem přes řeku Vltavu.

Zvýšený zájem o tuto část hradního areálu projevil až mnohem později další z rožmberských vladařů Oldřich II. (1402–1462). Ten po roce 1425 opravil a patrně také zvýšil věž a ještě v době kolem roku 1445 přestavoval palác Hrádku. Úpravy souvisely s Oldřichovými stavebními aktivitami v celém hradním areálu, motivovanými zejména husitskými válkami, které rožmberskou rezidenci vážně ohrožovaly. Oldřichovi na jeho stavebních aktivitách zřejmě velmi záleželo, neboť ještě v roce 1451, kdy se vzdával vlády ve prospěch svých synů, si vymínil: „ať ... práce na hradu nejsou ničivé a budovy, které jsem postavil, ať nikdo nepřestavuje a ... stejně tak v Hrádku“.⁶ Tato stručná zmínka je nejstarší písemnou zprávou o existenci Hrádku a je zde také poprvé uveden v latinské podobě název „parvum castrum“, tedy malý hrad neboli Hrádek – zjevně v konfrontaci s mohutným Horním hradem na pokračující skalní návrší. O konkrétním využití Hrádku v této době se žádné zprávy nezachovaly, je možné ale předpokládat, že byl součástí opevnění hradního areálu a nelze ani vyloučit, že v době Oldřicha II. sloužil také k obytným účelům. Naznačuje to dopis, v němž záhy po vladařově smrti v roce 1462 požádal jeho syn Jan II. z Rožmberka českokrumlovského purkrabího Petra Višni z Větřní, aby poslal jeho sestře Anežce „varhánky na malém Hrádku v menší komoře o jedné měškové a s pozlacenými trůbami“. Podle uvedeného stručného popisu se jednalo o předmět nemalé hodnoty, který mohl být součástí vybavení obytných hradních prostor.

Po smrti Oldřicha II. z Rožmberka písemné prameny o Hrádku mlčí a podle zjištění stavebně historických průzkumů nepokračovala v dalších desetiletích ani žádná výraznější stavební činnost. Vnější podobu Hrádku po Oldřichových úpravách zachycuje relativně věrohodně známý obraz Dělení rúží z první poloviny 16. století.⁷ Hrádek se na něm představuje jako trojkřídlý palác o dvou podlažích, jehož interiéry osvětlují v horním patře poměrně rozměrná okna. Jedno z těchto středověkých oken se dodnes zachovalo v interiéru pavlače na nádvoří Hrádku. Výrazný architektonický prvek tvořila již tehdy vysoká valbová střecha s malebnými vikýři a Oldřichovo dílo završila zvýšená válcová věž s dřevěným ochozem a strmou střechou s pozlacenou makovicí. Věž tehdy sloužila mimo jiné jako zvonice a dodnes jsou v ní zavěšeny tři zvony z 15. století.

Další písemná zpráva o Hrádku se objevuje až v roce 1545 v souvislosti s úmrtím Oldřichova pravnuka Petra V. z Rožmberka. Poručníci jeho nezletilých dědiců sepsali veškerý majetek „domu rožmberského“ a mimo jiné zaznamenali, že „na malém Hrádku ... jest 284 oštěpů, 226 sudlic, 82 terčích drábských k jedné ruce, 12 pavéz, 19 sekyrek házečích drábských, 328 hákovnic, 16 ručnic, 15 toulců, 17 zapalovacích ručnic, 4 kuše. 625 džberů žita na

jedné půdě a hrách jinde“. Podle těchto záznamů se lze domnívat, že v polovině 16. století sloužil Hrádek částečně jako zbrojnice a částečně jako sýpka. Zbraně se v Hrádku skladovaly i v následujících letech, neboť z roku 1572 se zachoval dopis, v němž jeden z rožmberských úředníků sděluje správci panství Jakubu Krčínovi z Jelčan že „na malém Hrádku nad tím pokojem, kde ručnice sou, kus střechy a kus stropu se probořilo. To se hned zase opravit musí“. Hrádek se tehdy nacházel patrně ve špatném stavu a zanedlouho se také dočkal zevrubné rekonstrukce. Provedl jí na pokyn tehdejšího vladaře Viléma z Rožmberka architekt italského původu Baltazar Maggi z Arogna, který se jako dvorní stavitel osvědčil i na jiných rožmberských sídlech. S ním obvykle pracoval širší tým specializovaných řemeslníků a umělců. Přestavba Hrádku s věží postupovala v první fázi patrně poměrně rychle, neboť na jaře 1580 už byl hotov renesanční arkádový ochoz věže a probíhala jednání o výstavbě krovu mezi architektem a tesařským mistrem Mertlem. Rožmberský správce Jetřich Slatinský psal v té souvislosti vladaři, že „mistr Baltcar chce k ... tesaři dohlídati, aby to pěkně zformoval a ten krov jakž náleží smistroval, a ke stejnému roku posléze rožmberský kronikář poznamenal, že „toho roku krov na věži okrouhlé krumlovské na

Obr. 1: Hrádek s věží na obraze z 1. pol. 16. století, Státní zámek Telč (foto Petr Pavelec)

Hrádkuod mistra Merkle tesaře krásně udělán a ostaven.“ Poté ale patrně nastala delší přestávka, neboť podle dobových zpráv teprve za deset let byla střecha věže ukončena makovicí a „*od Bartoloměje Jelínka, maláře, malována věže okrouhlá nová na Hrádku v Krumlově počna od svrchu od makovice ...i na zdi.*“ Malíř ji ozdobil iluzivní architekturou a renesančními ornamenty a do fiktivních nik pod arkádovým ochozem umístil čtveřici monumentálních postav. Malířské práce pak pokračovaly na fasádách Hrádku. Kdy se tak ale stalo a kdo byl autorem maleb, písemné prameny neuvádějí. Je pravděpodobné, že stejně jako na věži pracoval na Hrádku rožmberský dvorní malíř Bartoloměj Beránek – Jelínek se svými pomocníky. Malíři pokryli stěny Hrádku iluzivními kvádry, sloupy a nikami, do nichž umístili postavy elegantních aristokratů a válečníků v dobových renesančních oděvech a do jednotlivých polí lunetové římsy namalovali poprsí vladařů a vojáků vyobrazených v mnoha případech v podobě expresivních karikatur. Konkrétní obsah malířské výzdoby věže i paláce se zatím nepodařilo objasnit, iluze architektonického a sochařského ztvárnění fasády je ale přesvědčivá a celek malířské výzdoby neobvykle působivý. Renesanční proměna Hrádku dokončila úprava fasád nádvoří v podobě tehdy velmi módního sgrafitového kvádrování. Výstavný Hrádek s malovanými fasádami se těšil obdivu současníků, jak dosvědčují citovaná slova rožmberského kronikáře a svůj zrak na něj upírali i profesionální umělci. V roce 1591 se Hrádek v novém renesančním kabátě objevil na pozadí portrétu Jana z Pernštejna, který s Rožmberky udržoval blízké kontakty a nechal se pravděpodobně portrétovat při jedné z návštěv v jejich rezidenci. Podle úhlu pohledu, ze kterého je Hrádek na pozadí obrazu zachycen, je pravděpodobné, že portrét byl vytvořen v jednom z nově zřízených renesančních pokojů v jihovýchodním nároží Horního hradu. Vyobrazení nevyniká v tomto případě přesností architektonických detailů ani odpovídající barevností, je z něj ale patrný kontrast mezi renesanční architekturou Hrádku s věží a vedlejšími, ještě středověkými městskými domy a věžemi.

Nákladná a efektní přestavba Hrádku neměla ale překvapivě vliv na jeho využívání. I nadále zůstal stranou zájmu a sloužil dál převážně ke skladovým účelům. Situace se nezměnila ani poté, co poslední z Rožmberků, Petr Vok, prodal v roce 1601 starou krumlovskou rezidenci s částí zadluženého panství císaři Rudolfovi II. V souvislosti s tímto prodejem objednal v roce 1602 císař od rožmberského malíře Bartoloměje Beránka několik obrazů včetně vedut města a zámku Českého Krumlova. Od autora malířské výzdoby věže a patrně i fasád Hrádku lze očekávat velmi poučené a detailně zpracované vyobrazení Hrádku. Tyto obrazy se do současné doby nezachovaly, nebo, v lepším případě, teprve čekají na své objevení.

Po celou dobu císařské správy, a během téměř celého následujícího století, kdy Krumlov vlastnil rod Eggenbergů, zůstal Hrádek neobydlený a využitelný jako sklad, jak dokládají zachované inventáře z let 1607, 1614, 1623 a 1649, vyhotovované k různým účelům. Změna pravděpodobně nastala až v roce 1675 za vlády Jana Kristiána z Eggenbergu, kdy došlo k výraznější stavební úpravě. Při nich byla v Hrádku změněna dispozice místností a mimo jiné vybudován v jednotlivých pokojích vytápěcí systém, pravděpodobně za účelem provozu nově zřízené dvorské kanceláře a bytu knížecího hofmistra.

Nové obytné a úřední funkce se v Hrádku udržely i na počátku následujícího století, kdy krumlovské panství zdědili Schwarzenbergové. Z této doby také pocházejí dvě pozoruhodná historická vyobrazení Hrádku. Starší obraz, vytvořený pravděpodobně krumlovským malířem Petrem Antonínem Anensem mezi roky 1727–1728, znázorňuje Krumlov pod ochranou Panny Marie a skupiny českých světců. Štíhlá věž Hrádku se na něm představuje jako nepřehlédnutelná dominant a červené střechy Hrádku zdobí elegantní zlatené korouhvičky s rožmberskými růžemi. Jedna z nich byla na konci 19. století nalezena na půdě Hrádku, pečlivě uložena do hradního depozitáře a dnes je jedním z exponátů Hradního muzea. Druhé vyobrazení od mistra barokní topografické veduty Bedřicha Wernera zachycuje město s pečlivě prokreslenými detaily, které jsou často spíše výsledkem autorovy představivosti než přesným obrazem skutečnosti, což je dobře zřetelné mimo jiné právě u Hrádku. Jeho věž udělala na Wenera tak silný dojem, že ji podobně jako jeho předchůdci v poměrech k jiným budovám téměř zdvojnásobil. Vlastní palác Hrádku ale Wenera nezaujal a na krumlovském prospektu se téměř ztrácí.

Úřední provoz na Hrádku pokračoval i v následujícím století. V prvním patře nechali Schwarzenbergové vybudovat byt ředitele panství a jeho kanceláře, v přízemí posléze zřídili lesní úřad a sklad zvěřiny a k ředitelovu bytu v prvním patře dali ještě v roce 1843 kvůli tepelnému komfortu a pohodlí ředitele přistavět uzavřenou dřevěnou pavlač. Množství aktivit a projektů realizovaných schwarzenberskou správou přinesly v průběhu 19. století do Hrádku dříve nezvyklý hektický ruch a byt ředitele panství se stal místem rodinného a společenského života vyššího panského úřednictva. Zachované plány a písemné zprávy z 19. století umožňují velmi přesnou lokalizaci i funkční identifikaci jednotlivých místností ředitelského bytu. Byl situován v jihozápadní části horního patra Hrádku a vynikal prostorností, světlostí a skvělými výhledy na někdejší rezidenční město a jeho přírodní kulisu. Zahrnoval vstupní místnosti, ložnici, dětské pokoje, jídelnu a salon a přímo z bytu se přecházelo do ředitelské kanceláře a dalších úřadoven. V roce 1881 požádal tehdejší ředitel schwar-

Obr. 2: Hrádek s věží, stav po roce 1950, reprofoto, http://www.castle.krumlov.cz/docs/cz/zamek_2nadvori_histve.xml

zenberského panství Antonín Nedobitý o vymalování pokojů ve svém bytě a o následné výmalbě si lze udělat velmi konkrétní představu podle nálezů restaurátorských průzkumů, realizovaných během přípravy Hradního muzea v roce 2010. V dobově obvyklém stylu měla výmalba místností podobu šablonových dekorací, iluzivního dřevěného táflování a historizující ornamentiky. Ilustrativním příkladem je velký jídelní a společenský pokoj v severozápadním nároží Hrádku, ozdobený bohatým rostlinným šablonovým dekorem na stěnách a neorenesančními groteskami a rozetami na stropě.

Moderní společenský a rodinný život v interiérech Hrádku ani prakticky orientovaný chod tamních panských kancelářů v 19. století nebránily ale romantickým představám umělců, kteří si Hrádek spojovali s nejstaršími krumlovskými dějinami. Schwarzenberský malíř Ferdinand Runk vytvořil například mezi roky 1819–1824 několik pozoruhodných historizujících obrazů Hrádku. Zachycuje na nich velmi detailně žánrové motivy ze života města, topograficky přesně zaznamenává architekturu celého hradního areálu, nicméně právě partie Hrádku si výrazně přizpůsobuje svému romantickému vnímání. Budovu Hrádku zobrazuje vyšší, střechu strmější a iluzivní niky na jeho fasádě zužuje a opatruje lomenými gotickými oblouky. A ještě dále zachází při romantické interpretaci věže. Zejména na obrazech

Obr. 3: Hrádek s věží po restaurování, stav v roce 2010 (foto Jaroslav Pouzar)

z roku 1819 jí vidí s obnaženým kamenným zdívkem, niky v jejím plášti opatruje v rozporu s realitou ostrými lomenými oblouky a umísťuje do nich postavy „strážců“ ve středověké zbroji.

Navzdory těmto romantickým vizím zůstal Hrádek po celé 19. století úřední a obytnou budovou, v přízemí působil od přelomu 19. a 20. století úřad schwarzenberské lesní správy a v bytě v horním patře bydlel od 20. let 20. století tehdejší ředitel schwarzenberského archivu Dr. Karel Tanich, autor významných publikací o Českém Krumlově a také jeho nástupce Dr. Vladimír Hašek. Po převzetí schwarzenberského majetku na český stát a během následné komunistické éry ve 2. polovině 20. století se začal stav Hrádku postupně zhoršovat, jak výmluvně připomínají zejména černobílé fotografie z padesátých až sedmdesátých let 20. století s popraskanou střešní rytinou, sprášenými nástěnnými malbami a opadanou omítkou. Zvláštní melancholická krása těchto snímků, evokující představy zašlých věků a nevrátitelného plynutí času, měla také svou odvrácenou stranu. Fyzický stav Hrádku byl alarmující, symbol města chátral a jeho postupně devastované interiéry zely nakonec prázdnotou.

Nová historie Hrádku se začala psát od počátku 90. let 20. století. V roce 1992 bylo historické centrum Českého Krumlova včetně celého hradního areálu prohlášeno památkou světového kulturního

Obr. 4: Stav interiérů Hrádku před restaurováním v roce 2010 (foto Pavel Slavko)

dědictví UNESCO a po roce 1993 podstoupily fasády Hrádku i věže postupně komplexní restaurování.⁸ Omlazená silueta „velmi ozdobného Hrádku s věží okrouhlou, krásnou a spanilou“ se jako symbol města a značka světového kulturního dědictví vydala dosud nepoznanými cestami tištěných a elektronických médií do všech koutů světa a do vizuálních pamětí globálních cestovatelů.

Problémem ale i nadále zůstával havarijný stav interiérů Hrádku a především absence představy o jeho adekvátním využití. Idea vybudování Hradního muzea se objevila nejdříve v 90. letech 20. století a svou definitivní podobu získala v roce 2009. Následovala příprava projektu, který posléze získal finanční podporu z tzv. Norských fondů. Základní idea vybudování Hradního muzea spočívala na pěti základních principech – pilířích, které se v praktickém i symbolickém slova smyslu inspirovaly vlastní historií Hrádku a města Českého Krumlova a reflek-

Obr. 5: Stav interiérů Hrádku před restaurováním v roce 2010 (foto Pavel Slavko)

tovaly i obecnější souvislosti tradice evropského muzejnictví a péče o kulturní dědictví. Obsahem a cílem uvažovaných hlavních pilířů bylo:

1. Restaurováním interiérů Hrádku dokončit několikaletý proces rehabilitace objektu jako architektonické a kulturně historické dominanty zámeckého areálu a města Českého Krumlova.

2. Restaurováním interiérů evokovat někdejší funkce jednotlivých vnitřních prostor Hrádku (kanceláře někdejší hospodářské správy krumlovského panství, byt správce...) a současně vytvořit prostor pro prezentaci tematicky uspořádaných artefaktů (památky z nejstaršího období hradního areálu, památky sakrálního umění, mincovnictví, zbrojnice, schwarzenberská garda...), skrytých dosud v hradních depozitářích.

3. Realizovat ošetření těchto artefaktů v počtu přibližně 1300 kusů v rozsahu od základní konzervace až po komplexní restaurování.

Obr. 6: Interiér Hradního muzea, tzv. pokladnice sakrálního umění s relikváriem sv. Reparáta, stav po restaurování a instalaci, 2011, foto Libor Mrázek

Obr. 7: Zahájení kompletace a restaurování historických kachlových kamen v roce 2010 (foto Pavel Slavko)

4. Způsobem restaurování interiérů i jednotlivých artefaktů, koncipováním celku Hradního muzea a designováním jeho mobiliáře (vitríny, osvětlení, vytápění...) evokovat, respektive „restituovat“ kulturní niveau „zlaté éry“ evropského muzejnictví 19. století.

5. Paralelně s procesem restaurování a rehabilitace hmotných předmětů i nehmotných konceptů, vybavit muzeum funkční technickou infrastrukturou a komfortním zázemím pro návštěvníky.

Výše uvedené principy zahrnovaly kroky ryze praktické jako je vlastní restaurování architektury a interiérů Hrádku i restaurování artefaktů z hradních depozitářů. Současně ale obsahovaly postupy a procesy, které lze vnímat a definovat jako „restituci“ v širším a obecnějším slova smyslu, jako svého druhu úsilí o evokaci a zpřítomnění určitých důležitých momentů a principů spjatých s tradicí evropského muzejnictví a péče o kulturní dědictví. Jakýmsi

Obr. 8: Ostatky sv. Reparáta, stav před restaurováním, 2010 (foto archiv NPÚ)

symbolickým vrcholem tohoto prakticky i koncepčně subtilně strukturovaného procesu „restituce“ se stal příběh restaurování a prezentace ostatků sv. Reparata. Ten měl svůj počátek v roce 1998, kdy Národní památkový ústav přijal do úschovy od Rytířského řádu křížovníků s červenou hvězdou značně poškozené torzo barokního relikváře s bohatě zdobenou lidskou kostrou, původem z někdejšího kláštera minoritů a klarisek v Českém Krumlově.⁹ K dispozici tehdy nebyly žádné bližší informace o této památce. V místě se tradovalo, že se jedná o pozůstatky raně křesťanské mučednice sv. Reparáty. O deset let později, v rámci přípravy Hradního muzea bylo rozhodnuto, že tyto ostatky se stanou součástí expozice Hradního muzea v jeho části věnované lokálnímu sakrálnímu umění. Ostatky byly podrobeny nejdříve zevrubnému historickému a antropologickému výzkumu s překvapivými výsledky. Mimo jiné bylo zjištěno, že ostatky přivezl do Českého Krumlova z ří-

Obr. 9: Detail restaurovaného relikváře sv. Reparáta, 2011 (foto Libor Mrázek)

Obr. 10: Detail kostry sv. Reparáta, stav po restaurování, 2010 (foto archiv NPÚ)

Obr. 11: Interiéry Hradního muzea, stav po restaurování a instalaci, 2011 (foto Libor Mrázek)

ských katakomb u baziliky sv. Anežky v roce 1772 někdejší krumlovský měšťan Antonín Leyrer jako relikvie sv. Reparata, nikoliv sv. Reparáty, s úmyslem etablovat tohoto světce jako nového svatého patrona města Českého Krumlova. K tomu účelu byly kosterní pozůstatky zkompletovány a vyzdobeny krumlovskými klariskami, k jejich prezentaci v krumlovském klášterním kostele získána patřičná povolení a zorganizováno slavnostní procesí za účasti světské i církevní vrchnosti a krumlovských měšťanů. Na čestném místě v kostele ale nový patron města setrval jenom několik let do zavedení josefínských reforem, které tomuto typu náboženské praxe nepřály. Relikviář byl posléze postupně přemístován, zhoršoval se jeho stav a byla zapomínána jeho původní funkce včetně proměny jeho identity ze sv. Reparata na Reparátu.

Po provedených průzkumech a identifikaci ostatků následovalo jejich komplexní restaurování a následně prezentace v Hradním muzeu, kde ostat-

ky získaly odpovídající důstojné místo v prostoru věnovaném zejména fenoménu barokní zbožnosti a sakrálnímu umění na českokrumlovsku. Ostatky sv. Reparata tak dospěly na své pouti z římských katakomb přes sakrální prostor krumlovského klášterního kostela až do nového muzejního prostředí, v němž získávají i nový specifický symbolický rozměr. Jméno Reparatus je totiž odvozeno od latinského slova reparare, tj. obnoviti, posílniti, osvěžiti, znovu zjednati a ztrátu nahraditi... V symbolickém smyslu se tak tento svatý „Obnovitel“, respektive ten, co znovu zjednává a zpřítomňuje co bylo ztraceno, stává z někdejšího svatého ochránce města Českého Krumlova patronem myšlenky komplexní „restituce“ Hrádku jako krumlovského Hradního muzea. S trochou nadsázky lze konstatovat, že se sv. Reparátem získává památková péče a krumlovské Hradní muzeum svého zvláštního patrona, který svou minulostí i svou aktuální fyzickou přítomností ideu Hradního muzea symbolicky završuje, a také „posvěcuje“.

Obr. 12: Interiéry Hradního muzea, stav po restaurování a instalaci, 2011 (foto Libor Mrázek)

POZNÁMKY

1 | Hradní muzeum v Českém Krumlově bylo otevřeno pro veřejnost 10. 1. 2011. Ke koncepci Hradního muzea a jeho exponátům viz: Duňa Panenková (ed.), Hradní muzeum Český Krumlov, historie objektu a katalog exponátů, České Budějovice, 2011; Ke stavební obnově a restaurování viz: Václav Gírsa, Miloslav Hanzl, Pavel Jerie, Hradní muzeum v českokrumlovském Hrádku, Zprávy památkové péče 72/2012/1, str. 20–23.

2 | Pojem restituce je v tomto textu vnímán v širokém slova smyslu, odvozeném z původního významového kontextu latinských slov restituo a restitutio, tj. mj. obnoviti, znovu postavit, zpět povolati, znovu zavěsti...

3 | Vychází se z Rieglovy analýzy památkových hodnot, členěných na pamětní hodnoty (záměrná pamětní hodnota, historická hodnota, hodnota stáří) a přítomnostní hodnoty (užitková hodnota, umělecká hodnota). K tomu viz Alois Riegl, Moderní památková péče, Praha 2003.

4 | Ke kulturně historickým souvislostem viz: Petr Pavelec, Počátky hradu a města, in: Martin Gaži, Petr Pavelec (ed.) Český Krumlov, od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví, České Budějovice 2010, str. 25–56

5 | K podrobným informacím o stavebním vývoji Hrádku viz: Jan Muk, Luboš Lancinger, Český Krumlov, čp. 59 – Hrádek, Stavebně historický průzkum, Praha 1990, archiv NPÚ ČB

č. 3292; Kolektiv autorů, Hrádek, čp. 59 – Český Krumlov, Doplňující stavebně historický průzkum, Český Krumlov 2010, archiv NPÚ ČB č....

6 | Anna Kubíková, Středověký českokrumlovský hrad ve světle archivních pramenů, Průzkumy památek II/1999 s. 107; Další písemné prameny jsou v textu citovány podle: Anna Kubíková, Archivní průzkum pro Hrádek v areálu českokrumlovského hradu a zámku, nedatovaný strojpis v archivu NPÚ ČB č. 2739.

7 | K vyobrazením Hrádku od 16. do 20. století viz: Jan Müller, „Město běhalo se“ poznámky k ikonografii Českého Krumlova, in: Martin Gaži (ed.) Český Krumlov, od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví, České Budějovice 2010, str. 25–56

8 | Václav Gírsa, Pavel Jerie, Jan Severa, Obnova malované výzdoby věže Hrádku v areálu státního zámku v Českém Krumlově, Zprávy památkové péče, 1994, roč. 54, č. 3.

9 | K podrobnostem viz: Zdeňka Prokopová, Barokní kult světců z katakomb na příkladu sv. Reparata z kláštera minoritů v Českém Krumlově, in: Martin Gaži, Petr Pavelec, ed., Český Krumlov, od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví, České Budějovice, 2010, str. 527–566; Táž: Skříňový relikviář s ostatky sv. Reparata, in: Duňa Panenková ed.

10 | Hradní muzeum Český Krumlov, historie objektu a katalog exponátů, České Budějovice, 2010, str. 144–146.